

Landelijke telling van de Rosse Stekelstaart in 2021

Roy Slaterus

Sovon-rapport 2022/18

Landelijke telling van de Rosse Stekelstaart in 2021

Roy Slaterus

Dit rapport is samengesteld in het kader van het aandachtsveld invasieve exoten binnen het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De hier gerapporteerde werkzaamheden zijn financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2022

Dit rapport is samengesteld in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Wijze van citeren: Slaterus R. 2022. Landelijke telling van de Rosse Stekelstaart in 2021. Sovon-rapport 2022/18. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag: Roy Slaterus

Opmaak: John van Betteray, Sovon Vogelonderzoek Nederland

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	3
2. Werkwijze en omstandigheden	4
3. Resultaten	5
4. Discussie	7
5. Conclusies	8
Literatuur	9

Samenvatting

In december 2021 verrichtte Sovon voor de vijfde keer een landelijke telling van de Rosse Stekelstaart. Die leverde 112 exemplaren op verspreid over 13 gebieden. De eerdere landelijke tellingen resulteerden in 33 exemplaren in 2011, 53 in 2014, 34 in 2016 en 81 in 2018. De toename is reëel en ook zichtbaar in

overige resultaten van het meetnet Watervogels (op basis van monitoringgebieden). De Loenderveense Plas ontwikkelt zich steeds meer als belangrijkste kerngebied in de winter. Hier werden 74 van de 112 Rosse Stekelstaarten vastgesteld.

Rosse Stekelstaarten en Meerkoeten op de Loenderveense Plas op 11 januari 2022 (foto: Roy Slaterus).

1. Inleiding

Sovon volgt het voorkomen van alle in het wild in Nederland voorkomende vogelsoorten, dus ook de uitheemse, in de landelijke NEM-meetnetten (aantalsontwikkeling) en atlasprojecten (verspreiding en landelijke populatieschattingen). Daar publiceren we geregeld over (zie bijv. Sovon 2018, 2020, 2021). De data worden vooral door goed opgeleide vrijwilligers verzameld. Vanwege de toegenomen aandacht voor exoten in het beleid stimuleren we waarnemers extra om exoten te tellen of waarnemingen door te geven, met bijzondere aandacht voor de vogelsoorten die in de EU-verordening exoten zijn opgenomen. Een groot deel van de monitoring is gewaarborgd in de NEM-meetnetten voor broedvogels en watervogels/slaapplaatsen. Voor sommige soorten of aspecten is echter een aanvullende inspanning nodig.

Als onderdeel van het reguliere meetnet Watervogels worden jaarlijks alle beschikbare meldingen van Rosse Stekelstaarten, een van de vogelsoorten die is opgenomen in de EU-verordening exoten, uit watervogeltellingen en losse waarnemingen op een rij gezet. De belangrijkste gebieden voor de soort vallen echter buiten de reguliere monitoringgebieden en de interpretatie van losse waarnemingen is een te wankel basis voor een gedegen monitoring. Bovendien stelt een groeiend deel van de waarnemers hun waarnemingen van deze soort, vanwege de gevoeligheid die bestaat rondom eventuele be-

strijdingsmaatregelen, niet meer beschikbaar aan de Nationale Databank Flora en Fauna. Hierdoor is het beeld van de huidige aantallen en trends onvolledig. Voor een betrouwbare trend en een scherp beeld van de aantallen en verspreiding is daarom aanvullend gericht veldonderzoek nodig. In het verleden hebben wij daarom al vier keer een landelijke telling van de Rosse Stekelstaart verricht, voor het laatst in december 2018. In december 2021 hebben we dat opnieuw gedaan. In voorliggende rapportage worden de resultaten van deze telling gepresenteerd. Voor een bespreking van drie van de voorgaande tellingen wordt verwezen naar Hornman (2011), Deuzeman & Slaterus (2014) en Slaterus (2016).

Deze rapportage is tot stand gekomen dankzij bijdragen van verschillende medewerkers van Sovon. De tellingen werden uitgevoerd door Peter de Boer, Vincent de Boer, Joost van Bruggen, Symen Deuzeman, Harvey van Diek, Jelle Postma, Sjouke Scholten, Roy Slaterus en Erik van Winden. Laatstgenoemde hielp tevens bij de voorbereiding van de telling en bij de dataverwerking. Chris van Turnhout voorzag een conceptversie van dit rapport van commentaar en John van Betteray verzorgde de opmaak van het rapport. Een tweetal lastig toegankelijke terreinen in Noord-Brabant konden worden bezocht dankzij de medewerking van het Brabants Landschap.

2. Werkwijze en omstandigheden

De voorbereiding van de telling bestond uit het opstellen van een lijst van te bezoeken gebieden. Naast alle belangrijke gebieden waar de soort sinds 1 januari 2020 's winters werd aangetroffen, werden ook alle overige gebieden geselecteerd, waar hij in het najaar van 2021 werd gemeld (bron: telprojecten Sovon, Nationale Databank Flora en Fauna). Voor het bezoeken van een tweetal moeilijk toegankelijke gebieden is vooraf contact gezocht met de lokale terreinbeheerder. In het geval van het Markiezaatsmeer bij Bergen op Zoom kon zodoende per boot worden geteld.

In totaal zijn 35 (clusters van) gebieden geselecteerd en bezocht tijdens de landelijke telling van december 2021 (zie tabel 1). Deze gebieden lagen verspreid over het land, met het zwaartepunt in een strook die zich uitstrekt van Kampen in het noordoosten tot Bergen op Zoom in het zuidwesten. De telling zelf werd uitgevoerd in de periode van 13 tot

en met 22 december 2021, onder overwegend gunstige weersomstandigheden (droog, helder en kalm weer). Vorst kwam in deze periode weinig voor, zodat er van ijsbedekking nauwelijks sprake was. Een aanzienlijk deel van de gebieden werd bezocht door dezelfde tellers als bij de eerdere tellingen, om zo van de eerder opgedane terreinkennis gebruik te maken; dat gold bijvoorbeeld voor de belangrijke gebieden als de Loenderveense Plas, Starrevaart en het Markiezaatsmeer. Twee locaties, waar vermoedelijk regelmatig uitwisseling van Rosse Stekelstaarten plaatsvindt – Starrevaart en de omgeving van Zoetermeer – werden gelijktijdig bezocht om de kans op dubbeltellingen te verkleinen. Van alle waargenomen Rosse Stekelstaarten werd genoteerd of het om mannetjes ging (herkenbaar aan ongetekende witte wangvlek) of om vrouwtjes-type vogels (onvolwassen mannetjes kunnen lastig van vrouwtjes te onderscheiden zijn).

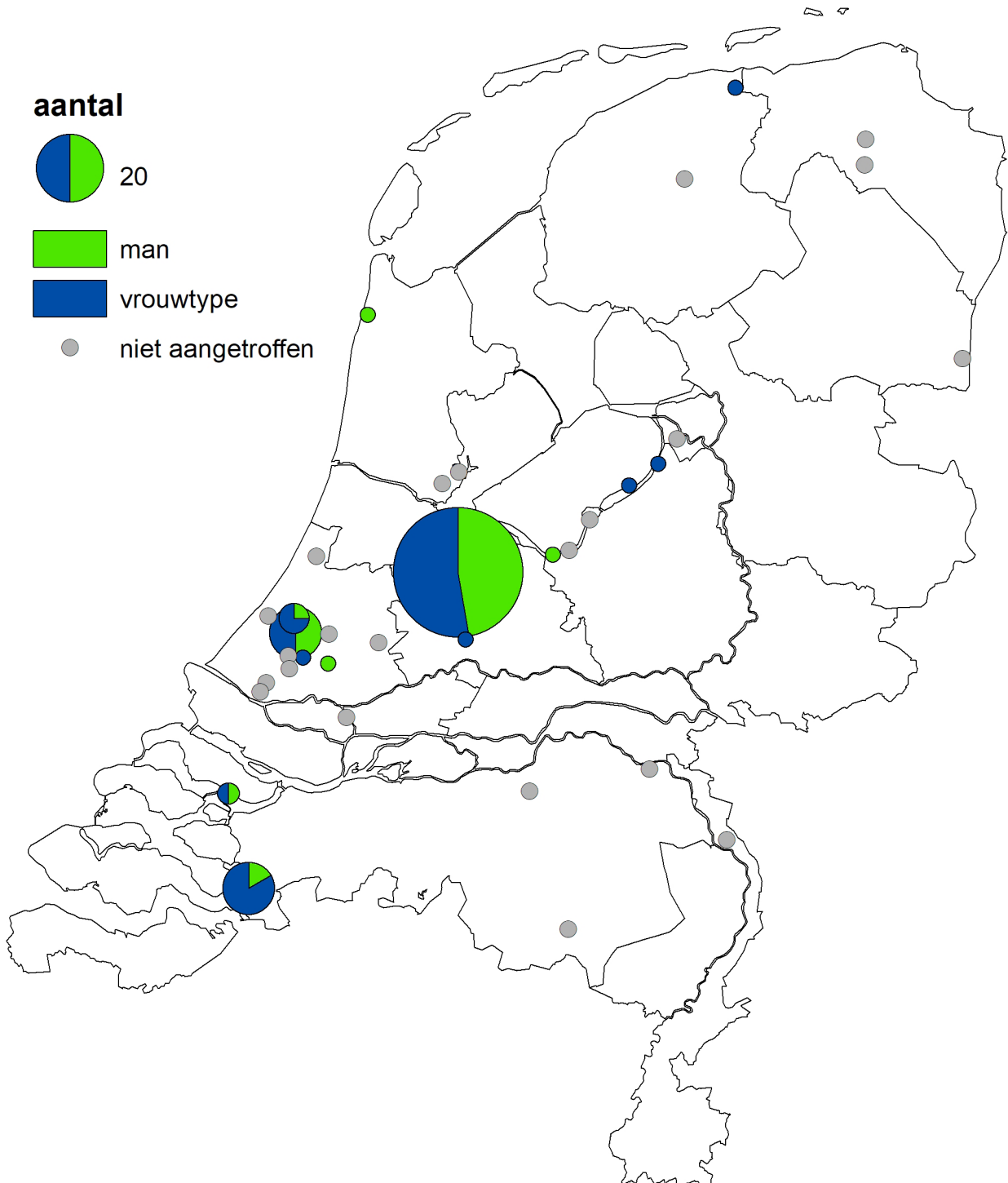

Drie mannetjes en een vrouwtjes-type Rosse Stekelstaart op de Loenderveense Plas op 11 januari 2022 (foto: Roy Slaterus).

3. Resultaten

In totaal werden er in december 2021 112 Rosse Stekelstaarten geteld, verdeeld over 13 gebieden. Maar liefst 74 daarvan verbleven op de Loenderveense Plas. Kleinere concentraties werden vastgesteld nabij Leidschendam en Zoetermeer (totaal 16) en op het Markiezaatsmeer (12). Op acht andere plekken werden solitaire exemplaren gezien

en bij de Phillipsdam verbleef een duo. De verhouding tussen mannetjes en vrouwtjes lijkt redelijk in evenwicht te zijn, ervan uitgaande dat zich onder de vogels die als ‘vrouwtjes-type’ werden genoteerd ook een aantal onvolwassen mannetjes bevonden (lastig als zodanig herkenbaar). Figuur 1 en tabel 1 geven de resultaten van de telling weer.

Figuur 1. Verspreiding van de Rosse Stekelstaart in Nederland op basis van de landelijke telling in december 2021.

Tabel 1. Aantallen Rosse Stekelstaarten per gebied tijdens de landelijke telling in december 2021.

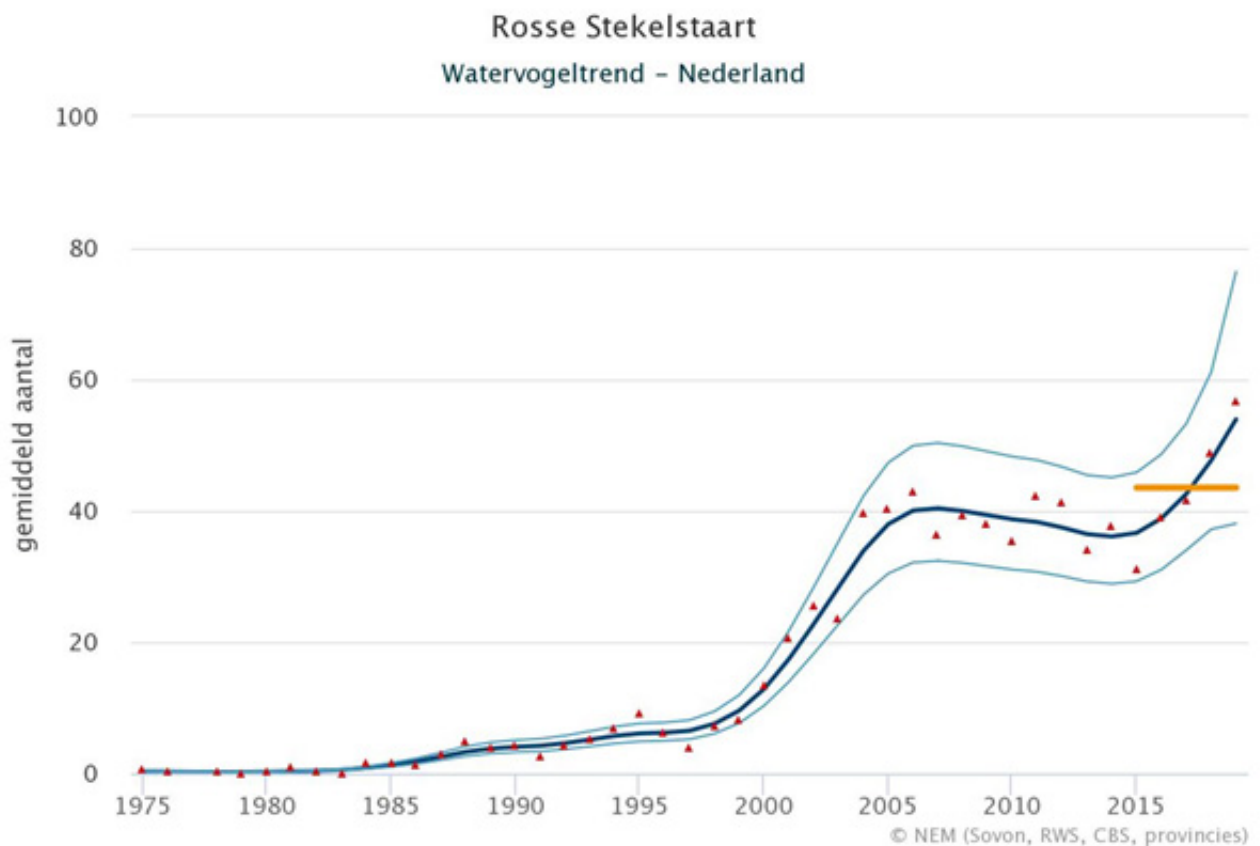
Nr	Gebied	Aantal	Man	Vrouw-type
86	Loenderveense & Waterleidingplas	74	35	39
65	Westerpark, Zoetermeer	12	6	6
103	Markiezaatsmeer / Zoommeer	12	2	10
13	Starrevaart, Leidschendam	4	1	3
72	Philipsdam	2	1	1
2	Lauwersmeer zuidwest	1	0	1
3	Zwanenwater	1	1	0
16	Zevenhuizerplas	1	1	0
78	Polsmaten, Veluwemeer, Harderbos	1	0	1
90	Nijkerkernauw	1	1	0
102	Nedereindse Plas	1	0	1
149	Drontermeer zuid	1	0	1
198	Oude Leede - Berkel en Rodenrijs	1	0	1
12	Kinselmeer / IJmeer	0	0	0
15	Kerkpolder	0	0	0
19	Bakkerskil, De Zaag, Kinderdijk	0	0	0
29	Paterswoldse Meer	0	0	0
53	Drontermeer / Koppelerwaard	0	0	0
61	Gouwzee	0	0	0
66	Aalkeetbuitenpolder	0	0	0
81	Harderbroek, Wolderwijd	0	0	0
83	Oosterduinsemeer, Noordwijk	0	0	0
93	Delftse Hout, Dobbepas	0	0	0
96	Ackerdijkse Plassen	0	0	0
101	Reeuwijkse Plassen	0	0	0
124	Oude Venen, Eernewoude	0	0	0
148	Nuldernauw	0	0	0
185	Kraaijenbergse plassen	0	0	0
188	Valkenswaard visvijvers	0	0	0
189	Kropswolderbuitenpolder	0	0	0
204	De Hamert	0	0	0
207	Den Bosch zuid, Bossche Broek	0	0	0
210	Den Haag, Clingendael	0	0	0
213	Zoetermeer, Bentwoud	0	0	0
214	Bargerveen	0	0	0
	Totaal	112	48	64

4. Discussie

De eerdere landelijke tellingen van de Rosse Stekelstaart resulteerden in 33 exemplaren in 2011, 53 in 2014, 34 in 2016 en 81 in 2018. Met 112 exemplaren stak de telling van 2021 er dus ruimschoots bovenuit.

Het is bij vogeltellingen altijd mogelijk dat exemplaren onopgemerkt blijven. Solitaire Rosse Stekelstaarten nemen soms genoegen met smalle vaarten of kleine waterplassen (bijv. recentelijk in IJsselstein en Nieuwegein) of kunnen zich verschuilen in grote groepen van andere eendensoorten (bijv. op de

Gouwee of de Randmeren) of in dichte moerasvegetatie. Ook in 2021 kan het werkelijke aantal aanwezige exemplaren daarom iets hoger zijn geweest. Zo leverde een bezoek aan de Loenderveense Plas op 11 januari 2022 niet 74 maar 82 exemplaren, al is onduidelijk in hoeverre dat verschil verklaart wordt door tussentijdse uitwisseling met andere gebieden. Het beeld dat de soort de laatste jaren in aantal toeneemt is echter reëel. Diezelfde ontwikkeling is ook zichtbaar in de resultaten van het meetnet Watervogels, op basis van een steekproef aan monitoringgebieden (zie figuur 2).

Figuur 2. Aantalsontwikkeling van de Rosse Stekelstaart in Nederland op basis van meetnet Watervogels. Weergegeven is het seizoensgemiddelde (rode punten), de trendlijn (donker gekleurde lijn), het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijn) en het recente gemiddelde (oranje lijn).

5. Conclusies

Het aantal in Nederland overwinterende Rosse Stekelstaarten zit duidelijk in de lift. De Loenderveense Plas ontwikkelt zich steeds meer als belangrijkste kerngebied. Hier werden maar liefst 74 van de 112 exemplaren tijdens de landelijke telling van december 2021 vastgesteld. Bekende overwinteringsgebieden nabij Leidschendam en Zoetermeer en

op het Markiezaatsmeer zijn ook nog steeds in trek, al lijken die weinig bij te dragen aan de recente aantalstoename. Elders leveren vooral enkele delen van de Randmeren geregeld winterwaarnemingen van kleine aantallen Rosse Stekelstaarten op. In totaal werden Rosse Stekelstaarten in 13 gebieden aangetroffen.

Rosse Stekelstaarten, Kuifeenden en Meerkoeten op de Loenderveense Plas op 18 december 2021 (foto: Roy Slaterus).

Literatuur

- DEUZEMAN S. & SLATERUS R. 2014. Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland. Sovon-rapport 2014/36. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M. 2011. Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland. Sovon-informatierapport 2011/03. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SLATERUS R. 2016. Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland, situatie februari 2016. Sovon-rapport 2016/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Tweede Druk, Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND 2020. Vogelbalans 2020 – Exoten. Sovon, Nijmegen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND 2021. Verschenen of verdwenen, ruim een eeuw Nederlandse broedvogels in beweging. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
-

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

